

ذخایر ماهیان خاویاری خزر هشت سال دیگر تمام می‌شود؟

سیاوش نوروزی

یک مرکز پژوهشی در ایران نسبت به ذخایر ماهیان خاویاری خزر هشدار داده و اعلام کرده در صورت ادامه وضع موجود تا هشت سال دیگر صید ماهیان خاویاری به صفر خواهد رسید.

مرکز پژوهش‌های مجلس ایران تاکید کرده که "اگر شرایط کنونی صید غیرمجاز، از بین رفتن مکان طبیعی تکثیر طبیعی، آلودگی محیط رودخانه‌ها و دریا، کاهش تکثیر مصنوعی و کمبود مولدین ادامه یابد میزان صید ماهیان خاویاری "بالغ و تولید خاویار در سال ۱۴۰۴ به حدود صفر خواهد رسید".

آمار نشان می‌دهد که میزان تولید خاویار ایران در سال ۱۳۷۱ حدود ۲۶۱ هزار کیلوگرم بود که در سال ۱۳۹۴ به ۱۴۰۰ کیلو کاهش یافته است.

بنابر گزارش وزارت جهاد کشاورزی، در سال گذشته دو هزار و ۳۹۲ کیلو خاویار در ایران تولید شده است.

جدول میزان صید ماهیان خاویاری و استحصال خاویار در ایران طی دوره ۱۳۷۱ الی ۱۳۹۴ (تن)

محصول	۱۳۷۱	۱۳۷۲	۱۳۷۳	۱۳۷۴	۱۳۷۵	۱۳۷۶	۱۳۷۷	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲
صید	۲۰۵۸	۱۴۶۲	۱۳۸۱	۱۳۱۶	۱۳۱۰	۱۰۴۳	۱۱۲۸	۹۲۳	۸۲۸	۸۷۹	۶۸۴	۵۱۰
خاویار	۲۶۱	۱۹۲	۱۸۱	۱۴۸	۱۵۵	۱۲۲	۱۲۱	۹۷	۹۳	۸۹	۶۷	۵۰
محصول	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴
صید	۲۸۵	۱۶۹	۱۳۷	۹۶	۶۶	۴۴	۳۷	۳۱	۲۲	۲۰	۱۶	۱۴
خاویار	۲۶	۱۸	۱۵	۱۰	۷	۴	۴	۳/۲	۲/۲	۲	۱/۷	۱/۴

مآخذ: شرکت مادر تخصصی خدمات کشاورزی ۱۳۹۶

در پی کاهش ماهیان خاویار، صید ماهیان خاویاری ممنوع شده و ممنوعیت صید این ماهیان از سوی کشورهای حاشیه خزر از سال ۲۰۰۹ به بعد اجرا شده است. اولین بار یک دوره پنج سال صید ماهیان خاویاری ممنوع شد بعد از آن نیز دو سال دیگر این ممنوعیت تمدید شد و سال گذشته میلادی این ممنوعیت صید برای یک دوره پنج ساله دیگر تمدید شد.

با این حال به عقیده کارشناسان مرکز وابسته به مجلس، به دلیل نبود برنامه‌ای برای حفاظت و احیای ذخایر دریای خزر از سوی کشورهای همسایه "انقراض این ماهیان در حال وقوع است" و اگر کشورهای حاشیه خزر یک برنامه علمی و عملی برای حفظ ذخایر خزر در پیش نگیرند "شاهد کاهش هر چه بیشتر این ماهیان در سال‌های آتی خواهیم بود".

در سالهای اخیر با وجود ممنوعیت صید ماهیان خاویاری، گزارش‌ها نشان می‌دهد که صید غیرقانونی همچنان ادامه داشته است و علاوه بر آن آلودگی‌های محیطی نیز باعث شده تا امکان بازسازی ذخایر ماهیان خاویای دریای خزر به شدت کاهش پیدا کند.

کارشناسان مرکز پژوهش‌های مجلس معتقدند بی‌توجهی به این تهدیدها "سبب نابودی ذخایر ژنتیکی ماهیان خاویاری خواهد شد" و با ادامه این وضعیت "به زودی شاهد از بین رفتن این ماهیان از دریای خزر خواهیم بود".

مرکز پژوهش‌های مجلس می‌گوید که تمامی گونه‌های ماهیان خاویاری دریای خزر در معرض خطر و برخی گونه‌ها در آستانه انقراض قرار دارند.

ماهی خاویار

برنامه حفظ ذخایر ماهیان خاویاری

در دو دهه گذشته، کشورهای همسایه خزر نتوانسته‌اند به یک برنامه جامع و هماهنگ برای حفاظت از دریای خزر دست یابند.

با این حال، برنامه رها کردن بچه ماهیان برای حفظ ذخایر ماهیان خاویاری که از سالهای پیش اجرا می‌شد کما بیش ادامه یافته است. اما آمارها نشان می‌دهد در حالیکه در سال ۱۳۷۷ شیلات ایران ۲۴ میلیون و ۶۰۰ هزار قطعه بچه ماهی خاویاری در رودخانه‌های جنوبی حاشیه خزر رها کرده، این رقم در سال ۱۳۹۴ به سه میلیون و ۲۰۰ هزار قطعه رسیده است.

به نظر می‌رسد وضعیت کشورهای دیگر حاشیه خزر نیز مشابه ایران است به گونه‌ای که بر اساس آمار در سال ۲۰۰۱ بیشتر از ۹۶ میلیون بچه ماهی از سوی دیگر کشورهای حاشیه خزر در این دریا رها شده بود در حالی که این رقم در سال ۲۰۰۹ به حدود ۴۰ میلیون قطعه بچه ماهی کاهش پیدا کرده است.

دلایل مختلفی برای کاهش شدید ذخایر ماهیان خاویاری وجود دارد که از جمله می‌توان به صید غیرقانونی و بی رویه، تخریب رودخانه‌ها و دریا به عنوان محل تخم ریزی و زیستگاه ماهیان خاویاری، هجوم شانه دار به دریای خزر و آلودگی این دریا اشاره کرد.

محمد پور کاظمی رئیس موسسه تحقیقات شیلات گفته که به دلیل کاهش شدید ذخایر ماهیان خاویاری صید این نوع ماهی در خزر ممنوع شده است چون ذخایر ماهیان خاویاری این دریا از سه هزار و ۵۰۰ تن به ۵۰۰ تن کاهش یافته است.

به گفته آقای پور کاظمی، برای این که از ماهیان خاویاری، خاویار به دست بیاید باید این ماهی‌ها به سن بلوغ برسند. سن بلوغ ماهی اوزون برون ۱۰ سال، ناسی ماهی‌ها ۱۵ سال، و فیل ماهی ۲۰ سال است.

گزارشها نشان می‌دهد که بسیاری از این ماهی‌ها پیش از آن که به سن بلوغ برسند، صید می‌شوند و آقای پورکاظمی گفته "متأسفانه به دلیل عدم اشتغالزایی و صید غیرمجاز شاهد کاهش ذخایر این ماهیان هستیم".

تولید خاویار پرورشی

در پی کاهش شدید تولید خاویار از دریای خزر، ایران برنامه تولید خاویار پرورشی را در برنامه گذاشته است. بنابر گزارش‌ها نزدیک به ۸۰ مزرعه پرورش ماهیان خاویاری در ایران ایجاد شده است.

سازمان شیلات ایران پیش بینی کرده تا پایان برنامه ششم توسعه تولید گوشت ماهیان خاویاری به ۱۰ هزار تن و تولید خاویار پرورشی به ۱۰۰ تن برسد.

مشکل اصلی در تولید خاویار پرورشی این است که برای این که یک ماهی خاویاری به بلوغ برسد به حداقل ده سال زمان نیاز دارد.

برآوردها نشان می‌دهد که برای تولید ۱۰۰ کیلو گرم خاویار پرورشی باید یک تا دو میلیارد تومان سرمایه گذاری شود و بعد از هفت تا ده سال ماهیان خاویاری بالغ شده و می‌توان خاویار آنها را به بازار عرضه کرد.

+++++

برچیده تبرستان از بی بی سی. سه شنبه 4-7-2017/13-4-1396

<http://www.bbc.com/persian/iran-40483391>